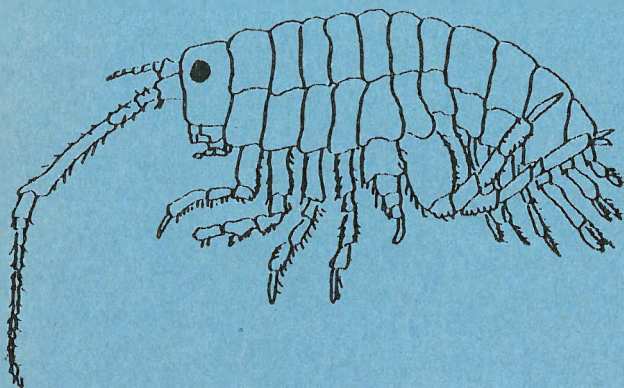

K
Instituut voor Zeewetenschappelijk onderzoek
Institute for Marine Scientific Research
P.O. Box 100, 8401 Breda - Belgium - Tel. 059/60 37 15

de strandvlo

PERIODIEK VAN 'DE STRANDWERK GROEP'

verantw. uitgever :

Guido Rappé

Cootveld 3

B-9131 Beervelde

Jaargang 3 (2)

augustus 1983

verschijnt driemaandijks

Voorzitter: F. Kerckhof, St. Catharinaplein 4, 8400 Oostende
Sekretaris: R. Vanwalleghem, Frère Orbanstraat 59, 8400 Oostende
Penningmeester: A. Annys, G. Gezellestraat 8, 8400 Oostende
Redactie: G. Rappé, Cootveld 3, 9131 Beervelde
Contacten: R. Goethaels, Lobelialaan 5, 8400 Oostende; 059/50 82 38.
Natuurhistorisch Archief: E. Eneman, St. Janstraat 58, 8400 Oost-
ende (i.s.m. F. Kerckhof)
Leden: S. Beke (Oostende), P. Govaere (St-Kruis).

Abonnementsprijs: 180 BF, te storten op rek. 001-1091291-20 t.a.v.
'de Strandwerkgroep', p/a A. Annys (zie hoger). Buitenlandse le-
den storten best op postrek. 000-0513987-81 van A. Annys.

Artikels voor volgend nummer binnen vóór 30 september

INHOUD

Woord vooraf	34
Bestuursmededelingen	35
23 G. Rappé. <i>Liocarcinus marmoreus</i> , een vergeten zwemkrab.	36
28 Aktiviteitenkalender	39
R. Billiau. Verslag van de ekskursie naar het strand van Oostduinkerke op 19/2/83.	40
29 E. Eneman e.a. Columbuskrabbetjes in onze kust- wateren, tweede vondst voor de Noordzee.	42
30 J. Van Gompel. Jaarverslag zeezoogdieren 1982.	47
31 E. Eneman. Gooi nooit iets te rap weg.	50
32 G. Rappé. Nog eens de jongste eendemosselinvasie.	52
33 F. Kerckhof en E. Eneman. Uit het NH-Archief.	54

WOORD VOORAF.

U zal het al wel gemerkt hebben, dit is pas het tweede nummer van De Strandvlo dat u dit jaar in uw bus krijgt. Daar de redakteur wegens dwingende andere redactionele verplichtingen aan acuut tijdsgebrek leed heeft het bestuur de verantwoordelijkheid voor dit nummer op zich genomen. Door allerlei omstandigheden - verhuis- en andere perikelen van enkele bestuursleden én de vakantieperiode - heeft de Strandvlo heel wat vertraging opgelopen, zodat ze uiteindelijk toch door de redakteur werd afgewerkt. Hem treft echter geen verwijt. Om de volgorde van verschijning te respecteren werd ook het derde nummer wat opgeschoven. We hopen het echter spoedig na dit nr in uw bus te kunnen schuiven, zodat de achterstand weggewerkt zal zijn.

De laattijdigheid van de Strandvlo had echter ook een positief aspect. Verschillende reacties van leden, in de aard van "waar blijft de Strandvlo" en "het zou toch een verlies zijn mocht de SWG ontbonden worden" bereikten ons. Dit bewijst dat de SWG voldoet aan een behoefte en dat de Strandvlo graag gelezen wordt. Het bestuur voelt zich hierdoor meer dan ooit gesterkt in haar werking. Niettemin willen we nog eens benadrukken dat de SWG niet kan zonder uw medewerking. Als alle mensen die reageerden op de vertraging hun sympathieën nu eens concretiseerden in een artikeltje? Dan zouden we kunnen overwegen de Strandvlo 5 of 6 keer per jaar te laten verschijnen. Uw pennevrucht hoeft niet over één of andere speciale soort te gaan. Een verslagje van een strandbezoek, een klein onderzoekje of zomaar wat wetenswaardigheden zijn steeds welkom. Want het bestuur beseft wel dat niet alle leden even ervaren strandjutters zijn en dat sommige teksten in de Strandvlo voor diegenen af en toe wat zwaar op de hand zijn. Speciaal hen zouden we aanraden: kom eens mee op excursie, dat is nog altijd de beste manier om veel van onze mariene fauna en flora te leren kennen. Bij de excursies doet zich het merkwaardige feit voor dat hoe verder we trekken, hoe groter de opkomst is. Daarom streven we er

naar om zo'n twee maal per jaar naar het buitenland te gaan (zie elders in dit nummer!). Dat mag er ons echter niet van weerhouden ook op het thuisfront actief te zijn. We zijn er zeker nog lang niet op uitgekeken en zelfs op de best gekende plekjes valt altijd nog iets nieuws te beleven.

het bestuur

BESTUURSMEEDEDELINGEN.

Adreswijziging

De voorzitter is verhuisd naar het St-Catharinaplein 4, nog altijd te Oostende.

Sekretariaat

Het belangrijkste nieuws: de sekretaris is nu ook telefonisch te bereiken: 059/50 82 38. Mogen we nog eens vragen alle correspondentie aan de SWG naar het sekretariaat te sturen.

Ontslag

Wegens tijdsgebrek heeft Alain Lams te kennen gegeven niet langer deel te kunnen uitmaken van het bestuur. Het bestuur aanvaardt zijn ontslag en bedankt hem voor de verleende medewerking.

Oude jaargangen

De sekretaris laat weten dat nog altijd oude jaargangen te verkrijgen zijn van de Strandvlo. Losse nummers worden niet verkocht. Kostprijs loopt gelijk met het abonnementsgeld van het betreffende jaar: 150 fr voor jg 1, 180 fr voor jg 2.

Bestuursvergaderingen

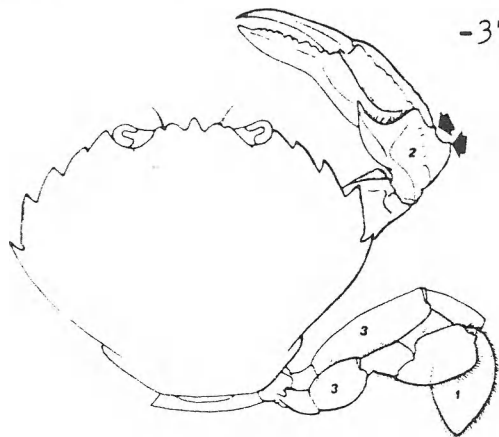
Het bestuur wil nog eens herhalen dat leden die dit wensen aanwezig kunnen zijn op de bestuursvergaderingen. Gelieve wel op voorhand de sekretaris te verwittigen. De eerstvolgende vergadering gaat door op 23 september. In principe wordt vergaderd iedere derde vrijdag van de maand.

LIOCARCINUS MARMOREUS (LEACH, 1814), EEN VERGETEN ZWEMKRAB.

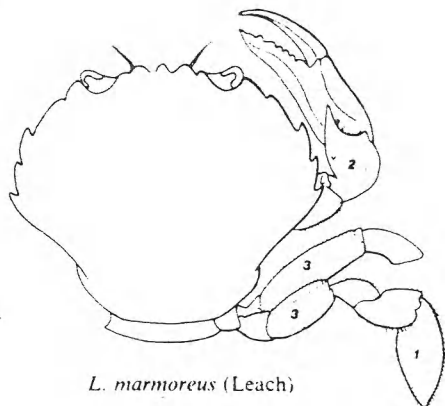
G. RAPPE

Onlangs, op 23 juli 1983, vond ik tussen De Haan en Wenduine, ter hoogte van de opgang "Zwarte Kiezel", een rugschild van de Gemarmerde Zwemkrab, *Liocarcinus marmoreus*. Het was, samen met ander licht materiaal, achtergebleven tussen de "ripple marks" (golfribbels) langs de zachte zuidoever van een 'kelle'. Dat lichte materiaal bestond trouwens hoofdzakelijk uit kleine krabbeschildjes en -skeletjes, een 15-tal van de Breedpootkrab, *Portumnus latipes*, enkele van de Strandkrab, *Carcinus maenas*, maar vooral van de Gewone Zwemkrab, *Liocarcinus holsatus*. Omdat ik het krabje nog niet zo dikwijls heb aangetroffen aan onze kust, raadpleegde ik het overzichtsartikel van Leloup (1941) omtrent zijn status. De soort bleek in de lijst te ontbreken ! Nochtans was dit niet de eerste vondst. Eerder reeds trof ik ze aan in een bodemstaal van de Kwintebank. Het betrof een mannetje met carapaxlengte 11.2 mm en -breedte 14.2 mm. Het staal in kwestie was genomen met een Van Veen-grijper op 4 december 1978 op een diepte van 17 m, op het noordelijk deel van de bank (51°20'10" N, 2°41'40"E). En ook op 5 september 1978 was de soort onder nagenoeg gelijke omstandigheden gevangen: in een Van Veen-hap op 15 m diepte, niet ver van de vorige positie (51°19'20"N, 2°40'45"E), eveneens op de Kwintebank (med. C. Vanosmael). Wellicht is het dier al meer gevangen, maar steeds verward met de Gewone Zwemkrab. Leloup (1941) beschouwde *Liocarcinus marmoreus* als een synoniem van *L. holsatus*, wat de verwarring nog groter maakt. Hij is in elk geval de enige auteur (of één der weinige) die de soort niet aanvaardt.

Liocarcinus marmoreus onderscheidt zich van *L. holsatus* o.a. door het ontbreken van een knobbeltje op de 'elleboog' (carpus) van de scharen (fig.1), door het iets langere schild (wat hierdoor een ronde indruk maakt) en door de niet afgeplatte 4de tand op de zijkant van het rugschild (fig. 1 en 2). Verder zou ze door haar gemarmerde schild op te merken zijn. Het schildje dat ik vond

L. holsatus (Fabricius)

L. marmoreus (Leach)

naar Ingle, 1980

Fig.1 Let bij *Liocarcinus marmoreus* op de relatief kortere merus van de zwempoot t.o.v. deze van de voorlaatste poot (3), het smallere eindsegment (dactylus) van de zwempoot (1) en het ontbreken van knobbels op de carpus van de scharpoot (2).

vertoonde een fijnvlekkerig mozaiek, wat ik echter ook bij jonge Gewone Zwemkrabben heb kunnen waarnemen. Op de geformoleerde exx. van de Kwintebank viel niet veel marmering meer te bespeuren.

L. marmoreus is een soort die zich graag ingraaft in zandbodems (Bourdon, 1965; Verwey, 1977). Op de Kwintebank werd ze gevonden in grof zand. Ze mijdt blijkbaar het kustgebied en spoelt daardoor zelden aan. In het najaar van 1982 werden in Nederland verscheidene exemplaren gevangen door kruiers (Adema en Slager, 1983). Voorheen was ze slechts éénmaal op het strand aangetroffen, in 1936! Toeval? Of gaat de Gemarmerde Zwemkrab de Breedpootkrab achterna? De oecologie van beide vertoont op het eerste zicht enige overeenkomsten: beide zijn zuidelijke soorten die zich graag in zand ophouden. In Nederland is de soort sinds lang gekend uit dieper water. Er bevindt zich een populatie tussen 52°30' en 53°30'N. Wolff en Sandee (1971) kenden geen vondsten van ZW-Nederland. De soort komt langs de Britse kusten verspreid voor, het meest nog in het Kanaal (Ingle, 1980). Nergens in haar verspreidingsgebied echter blijkt ze algemeen te zijn (Allen, 1967; Bourdon, 1965; O'Riordan, 1976; Holthuis en Heerebout, 1976).

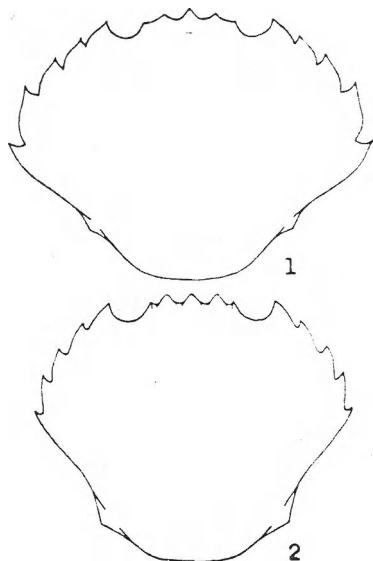

fig.2 Vorm van de carapax van *Liocarcinus holsatus* (1) en *Liocarcinus marmoreus* (2).

Dit artikeltje werd in de eerste plaats geschreven om de soort voor te stellen. Besteed tijdens het komende garnalenseizoen eens extra aandacht aan de inhoud van de krui-korren, en meer speciaal aan de zwemkrabben.

Wie meldt de volgende Gemarmerde Zwemkrab? (Materiaal ter controle bewaren aub).

Summary

The author presents three recent finds of *Liocarcinus marmoreus* (Leach, 1814) along the Belgian coast. The species apparently has been neglected in Belgian literature.

Literatuur

- Adema, J.P.H.M. en G.S.Sliger, 1983. Na een halve eeuw weer vonden van de gemarmerde zwemkrab, *Liocarcinus marmoreus* (Leach, 1814). Het Zeepaard, 42: 166-168.
- Allen, J.A., 1967. The fauna of the Clyde Sea area. Crustacea: Euphausiacea and Decapoda. 116 pp. Scottish Marine Biological Association, Millport.
- Bourdon, R., 1965. Inventaire de la faune marine de Roscoff. Décapodes-Stomatopodes. 45 pp. Station Biologique, Roscoff.
- Holthuis, L.B. en G.R.Heerebout, 1976. De Nederlandse Decapoda (Garnalen, Kreeften en Krabben). Wet. Meded. K.N.N.V., 111: 1-20.
- Ingle, R.W., 1980. British Crabs. 222 pp. BM(NH), Oxford University Press.
- Leloup, E., 1941. Contributions à l'étude de la faune belge. XI. Les Crustacés Décapodes Brachyours de la côte belge. Bull.Mus.Hist.Nat.Belg., 17(11): 1-19.
- O'Riordan, C.E., 1976. Marine fauna notes from the national museum of Ireland. II. Ir.Nat.J., 18: 305-307.
- Verwey, J., 1978. Krabben van de zuidelijke Noordzee. I en II. NIOZ Interne Verslagen, 1978-10, 132+92 blz.

Wolff, W.J. en A.J.J.Sandee, 1971. Distribution and ecology of the Decapoda Reptantia of the estuarine area of the rivers Rhine, Meuse and Scheldt. Neth.J.Sea Res., 5: 197-226.

Cootveld 3
9131 Beervelde

AKTIVITEITENKALENDER

9 oktober 1983: weer zo'n spetterende buitenlandse ekskursie, opnieuw naar Nederland, maar nu eens naar de Oosterschelde. En wie de Oosterschelde een beetje kent, weet dat een dagje daar gewoon niet kan mislukken. We bezoeken de omgeving van Sas van Goes, met ten zuiden een uitgebreid slik, waar keverslakken te vinden zijn, en ten westen de Zandkreek, met slikjes, schorretjes en dijken. Ter plaatse is er ook het kanaal van Goes, met zijn fuikhorens, Japans bessenwier en de gevaarlijke kruiskwal! Verzamelen om 9 uur aan de sluisdeur van het kanaal, aan de monding in de Oosterschelde (niet een willekeurige sluis dus! Wie het schoentje past...) Sas van Goes ligt in Zuid-Beveland, aan het einde van het kanaal van Goes. Van de kust komende neem je de veerboot te Breskens, dan volg je de autoweg naar Bergen op Zoom, onderweg sla je af richting Noord-Beveland. Even vóór het Veerse Meer (met even bedoelen we toch een paar km) sla je rechts af naar Wilhelminadorp. Daar volg je het kanaal op de linkeroever en je bent er. Mensen van Cost-Vlaanderen nemen de veerboot te Perkpolder en geraken via Kruiningen op dezelfde autoweg, die ze echter volgen richting Vlissingen-Middelburg. Zij gaan er echter spoedig af om naar Goes te rijden, waar ze twee mogelijkheden hebben: ofwel Goes voorbij en richting Noord-Beveland, waar ze verder de route van de Westvlamingen nemen, ofwel direkt het ganse eind langs de linkeroever van het kanaal, via Wilhelminadorp naar Sas. Antwerpenaars, Brabanders, Kempenaars, Limburgers en Voerenaars komen via Putte en Woensdrecht Zuid-Beveland binnen op de autoweg. Te Kruiningen volgen ze de Costvlamingen. Nog iets voor de laatkomers: 's middags eten we in één van de café's te Sas van Goes. Mensen die een lift wensen of er een aanbieden verwittigen de sekretaris. Met enige afspraak kan het aantal wagens dat met de veer meegaat, beperkt worden tot een minimum. Kaartje met het wegennet van de omgeving op p.41.

VERSLAG VAN DE EKSURSIE NAAR HET STRAND VAN OOSTDUINKERKE OP

19 FEBRUARI 1983.

R. BILLIAU

We noteren de nacht van 18 op 19 februari als de koudste nacht van het jaar. Het aantal deelnemers was dan ook beperkt tot negen mensen. We bekeken vooral de secundaire aanspoelslijn daar de eigenlijke vloedlijn volledig was ondergestoven met daarboven nog een ijslaag. De laagwaterlijn gaf geen materiaal. Hier merkten we wel een groot aantal foeragerende scholeksters en strandlopers. Boven ons vloog een vlucht van 22 ganzen in N.O.-richting.

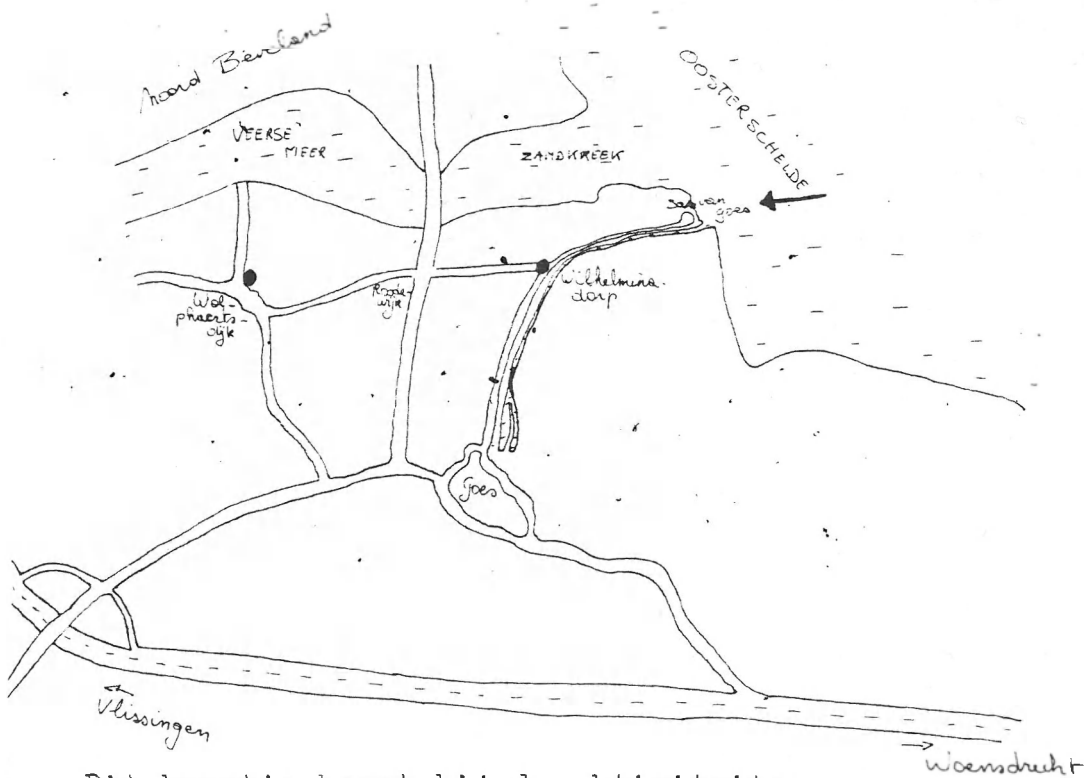
De typische oostenwind en de koude zorgden voor heel wat fijn materiaal in de secundaire aanspoelslijn. Daartussen vonden we veel tweekleppige Tapijtschelpen (Venerupis pullastra). Het waren jonge, verse doubletten, sommige nog met vleesresten. We hadden te doen met exemplaren van de afgelopen zomer, want er was nog geen groei-ring. Ze waren opvallend mooi getekend en hun grootte was ongeveer 23 mm. Ook van de Grote Strandschelp (Macra cinerea cinerea) vonden we enkele éénjarige doubletten (ongeveer 3 cm). Waarschijnlijk waren dat resten van de zware stormen van zondag 16 januari tot donderdag 20 januari 1983.

Typische tweekleppigen voor oostenwind die algemeen voorkwamen waren het Nonnetje (Macoma balthica), Rechtsgestrepte Platschelp (Fabulina fabula), Tere Platschelp (Angulus tenuis), Witte Dunschaal (Abra alba) en Zaagje (Donax vittatus). Deze laatste soort was echter minder algemeen. Andere tweekleppigen: Halfgeknotte Strandschelp (Spisula subtruncata), Stevige Strandschelp (Spisula solida) en 1 Krombekmossel (Mytilus galloprovincialis), Tafelmesheft (Ensis siliqua), Grote zwaardschede (Solen marginatus).

Van de gastropoda vonden we meestal fossielen. Namelijk: de Fuikhoren (Hinia reticulata), Gewone Tepelhoorn (Lunatia catena), Geschubde stekelhoorn (Tritonalia erinaceus), Gewone Tolhoorn (Calliostoma zizyphinum), Wenteltrapje (Epitonium clathrus) en Purperslak (Nucella lapillus). Opvallend vonden we een groot aantal schepjes (Philine aperta). Er lagen ook veel landslakken (Cepaea's). Eén daarvan was volledig begroeid

met het mosdiertje Conopeum reticuleum. Waarschijnlijk zouden we nog heel wat andere organismen gevonden hebben, maar de koude deed ons verlangen naar een warme thuis.

Westhoeklaan 13
8470 De Panne

Dit kaartje hoort bij de activiteiten
kalender op p. 39 !

COLUMBUSKRABBETJES, PLANES MINUTUS, IN ONZE KUSTWATEREN, TWEEDE
VONDST VOOR DE NOORDZEE.

E. ENEMAN, F. KERCKHOF EN G. RAPPE

Op 29 december 1982 werd door de kusttreiler C.77 op de visgrond Oostendebank West, in visserslatijn "de Geule", een tros eendemossels opgevist. De eendemossels groeiden op een lang en dik eind touw waaraan op het ene uiteinde een glazen en op het andere uiteinde een plastieken drijver zaten. De schipper die voor het eerst dergelijke dieren zag bracht enkele flinke stukken binnen in het Stedelijk Aquarium van Costende. Toen de tros aan dek lag werd de aandacht van de schipper verder nog getrokken door een eigenaardig, vierkant krabbetje, dat van tussen de eendemossels vandaan kroop. Daar de schipper nog nooit een dergelijk krabbetje gezien had, bracht hij het eveneens mee naar het Aquarium.

Het krabbetje kon met de KNNV-tabel (Holthuis en Heerebout, 1976) gemakkelijk op naam gebracht worden als zijn het Columbuskrabbetje *Planes minutus*. Het was een vrouwtje met carapaxbreedte 17.5 mm en -lengte 17.0 mm. Toen na enkele dagen de kuip waarin de eendemossels hadden verbleven werd schoongemaakt werd nog een mannetje gevonden dat iets groter was (20 en 21.5 mm resp.) en inmiddels dood.

Tijdens de determinatie bleek ook het unieke van deze vondst door een opmerkelijke visser. Het zou namelijk pas de tweede maal zijn dat het Columbuskrabbetje van de Noordzee gemeld wordt. Het eerste en tot voor kort enige exemplaar werd op het strand even ten noorden van Scheveningen (Nederland) gevonden op 20 oktober 1958 (Van den Oord en Holthuis, 1959). Het was een nog levend wijfje dat los op het zand, ongeveer 5 meter van de laagwaterlijn werd aangetroffen. De huidige vondst is dus ook de eerste voor België.

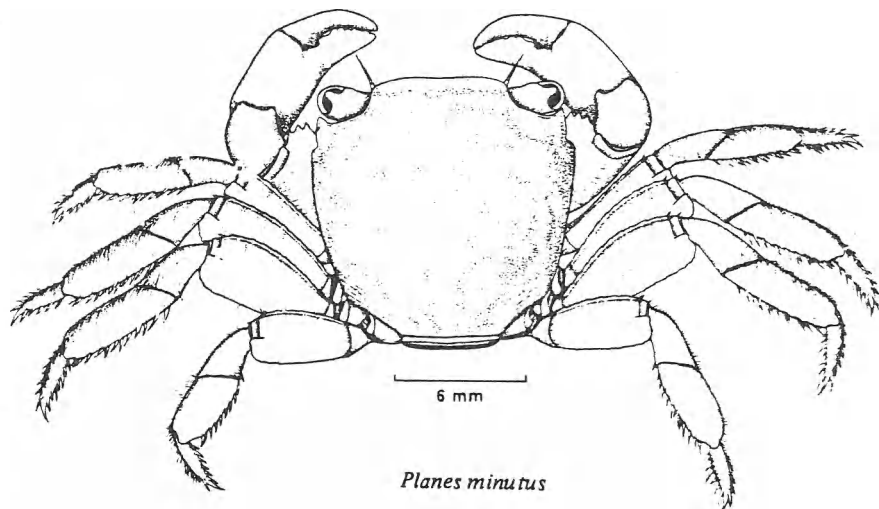
Het Columbuskrabbetje is een pelagische soort. Ze wordt vrijwel uitsluitend gevonden op drijvende voorwerpen, die dikwijls bezet zijn met eendemossels. Een andere, merkwaardige habitat vormen de grote zeeschildpadden. De krabben leven er tussen de huidplooien onder de staart en bij

e achterpoten. Het hoofdverspreidingsgebied van *Planes inutus* ligt in het centrale en westelijke deel van de Noord-Atlantische Oceaan, tussen 25° en 45°N. Daar leeft het vooral tussen het drijvende wier *Sargassum* sp., in de bekende Sargasso Zee. Ook in de Golfstroom is de krab rij algemeen. Waarschijnlijk worden via de Golfstroom exemplaren noordelijk vervoerd en kunnen ze zo Europa bereiken. In de Europese wateren is de soort echter verre van algemeen. Aan de ideaal geëxposeerde Ierse en Engelse W-kust werd ze resp. slechts vier keer (Holmes et al., 1983) en naar schatting een vijftiental keer (Chace, 1951; Ingle, 1980) aangetroffen en enkele malen in het Kanaal. Het meest nog werd ze gevonden in de Middellandse Zee, op eeschildpadden. De Nederlandse vondst is tot nu toe de noordelijkste.

Zoals reeds vermeld werden de voorliggende exx gevonden tussen Gewone Eendemossels *Lepas anatifera*. Het touw was er zeer dicht mee bezet en het waren zeer forse exemplaren (tot 55 mm en meer), zodat verondersteld mag worden dat het touw al een hele poos in zee dreef. De grootte van de krabbetjes wijst daar eveneens op: Chace (1951), die een uitgebreide studie maakte over het geslacht *Planes*, vermeldt als grootste lengte 19 mm. Aangezien we nog geen bruikbare literatuur over de groei van eendemossels hebben kunnen vinden (wie helpt?) is het vrijwel onmogelijk iets meer te zeggen over de duur die begroeide voorwerpen reeds in zee drijven.

Een andere intrigerende vraag is natuurlijk deze naar de herkomst van dergelijke drijvende voorwerpen en hoe lang hun reis tot bij ons duurt. Misschien kunnen de inscripties op de drijvers enig idee geven over de plaats waar dergelijk vistuig (?) gebruikt wordt of ons op het spoor van mogelijke fabrikanten/leveraars zetten (zie appendix). Misschien weet één van de lezers raad? De firmanaam lijkt o.i. Japans te zijn. Door de export kan zo'n artikel uiteraard overal ter wereld verkrijgbaar zijn. De Japanners zelf zijn echter dikwijls ver van hun thuishaven actief met grote visverwerkende schepen, o.a. in de Caraïben.

In elk geval kan onze vondst beschouwd worden als de voorbode van een eendemosselinvasie (Rappé en Kerckhof,

1983). Tijdens en voor 29 dec. '82 spoelden wiermassa's aan bestaande uit voornamelijk Blaaswier, Knotswier, Hauwwier en Riemwier, met wat Vezelwier en Vingerwier, wijzend op een herkomst uit het Kanaal. De Nederlandse vondst werd weliswaar niet op een drijvend voorwerp gedaan maar er waren toen ook vooral wieren van zuidelijke origine aangespoeld, o.a. een takje Drijvend Bessenwier *Sargassum natans*. Er wordt niet vermeld of er toen ook eendemossels gevonden werden. Misschien is hieromtrent iets terug te vinden in het Centraal Systeem van de Nederlandse Strandwerkgroep. Ook het Nederlandse exemplaar was erg groot (lengte 21.0 mm, breedte 21.5 mm). Chace (1951) meent dat de kleinere exemplaren op *Sargassum* voorkomen en dat grotere dieren op schildpadden of drijvende voorwerpen leven. Dit wordt echter tegengesproken door bepaalde vondsten (Holmes et al., 1983). Wegens zijn afmetingen wordt het krabbetje wellicht gemakkelijk over het hoofd gezien. Het is best mogelijk dat er nog exemplaren tussen de eendemossels zaten toen het stuk touw terug over boord geworpen werd. Wat ons in dit verband ook opviel was de vondst op 2 jan. '83 te St-Maartenzee van een lang stuk touw bezet met duizenden eendemossels (Slager, 1983). Mogelijks betreft het hetzelfde stuk. De drijvers waren er door de schipper afgehaald. Een suggestie voor onze noorderburen die dit verhaal lezen: de strandjutter van 2 januari eens interpel-

leren omtrent vierkante krabjes tussen die duizenden eendemossels. Als het werkelijk om dezelfde tros gaat, lijkt het ons erg sterk dat toevallig de enige twee exemplaren *Planes minutus* zouden zijn verzameld. De toevallige vondst van het tweede ex. zegt genoeg.

Planes behoort samen met de Chinese Wolhandkrab *Eriocheir sinensis* tot de familie van de *Grapsidae*. Beide verschillen van de andere uit onze wateren bekende krabben door hun vierkante rugschild. De belangrijkste kenmerken van *Planes* (zie fig.) zijn nog de brede ongetande voorrand, de onbehaarde scharen en de platte poten. De zijranden van het rugschild vertonen een ondiepe inkeping in het voorste gedeelte en zijn verder ongetand.

Tenslotte nog iets over de naam van de krab, ontleend aan Van den Oord en Holthuis (1959):
"De naam Columbuskrab wordt aan de soort gegeven omdat zij voor het eerst werd opgemerkt tijdens Columbus' ontdekkingsreis naar Amerika. In Columbus' journaal voor 17 september 1492 wordt namelijk vermeld dat men veel wier (*Sargassum*) zag waartussen men een levende krab (stellig *Planes minutus*) ontdekte; Columbus was zo geïnteresseerd in dit dier dat hij het bewaarde. Volgens de Genuese zeevaarder toonde de aanwezigheid van krabben aan dat het land niet ver meer af was en dit gaf zijn bemanning nieuwe moed. In werkelijkheid bevonden de schepen zich toen op circa $28^{\circ}N37^{\circ}W$ en dus was men ongeveer halverwege de tocht. Men zou dus kunnen zeggen dat door de moed en bij de bemanning van Columbus in te houden, *Planes minutus* meegeholpen heeft om de ontdekking van Amerika mogelijk te maken."

Summary

On 29th December 1982 two living specimens, a male and a female, of *Planes minutus* were found on a floating rope densely covered by stalked barnacles *Lepas anatifera*. The rope was taken by fishermen off the Belgian coast (approx. $51^{\circ}15'N, 2^{\circ}50'E$). This is only the second record of the species for the North Sea.

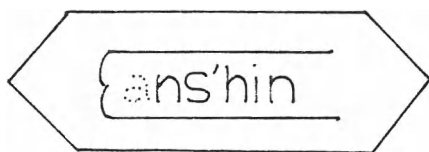
Literatuur

- Chace, F.A., 1951. The oceanic crabs of the genera Planes and Pachygrapsus. Proc.U.S.Nat.Mus., 101: 65-103.
- Holmes, J.M.C, D.McGrath, B.E.Picton and N.Mulligan, 1983. Records of some interesting crabs from the coast of Ireland. Ir.Nat.J., 21(2): 79-81.
- Holthuis, L.B. en G.R.Heerebout, 1976. De Nederlandse Decapoda (Garnalen, Kreeften en Krabben). Wet. Meded. K.N.N.V., 111: 1-20.
- Ingle, R.W., 1980. British Crabs. 222 pp. BM(NH), Oxford University Press.
- Rappé, G. en F.Kerckhof, 1983. Drie recente eendemosselfinvasies. De Strandvlo, 3(1): 25-32.
- Van den Oord, A.M. en L.B.Holthuis, 1959. De Columbuskrab in Nederland gevonden. De Levende Natuur, 62: 30-32.

Appendix

Beschrijving van de drijvers

Beide drijvers waren bolvormig met een diameter van 30 cm. Het plastieken ex. droeg een kleine verdikking van 25 mm diameter op 7 mm hoogte en bovendien boven en onder de naad de hieronder afgebeelde tekst. De glazen had als enige kenmerk een zware letter T (20 mm lang, 12 mm dik).

naad

Dia 300 MM

Hij-ze x Float

SANSHINNAKO

CO LTD.

L-A

JAARVERSLAG ZEEZOOGDIEREN 1982.

J. VAN GOMPEL

Kwalitatief is 1982 wellicht minder spektakulair dan het voorgaande jaar (met onder meer waarnemingen van een Beluga en een Gestreepte Dolfijn), toch zijn er ook nu twee waarnemingen van Cetaceae, namelijk 1 Bruinvis en 1 niet gedetermineerd exemplaar. Bij de zeehonden is er naast een reeks waarnemingen van de Gewone Zeehond, een nieuwe waarneming van de Grijze Zeehond, de zevende voor België.

De meeste zeehonden die aan onze kust worden waargenomen zijn jonge dieren, sommige ziek of gewond. Deze laatste worden sinds 1981 overgebracht naar het opvang- en verzorgingscentrum van Pieterburen bij Groningen in Nederland. Twee van de drie exemplaren die in 1981 werden overgebracht, zijn ondertussen al vrij gelaten in de Waddenzee (het derde ex overleed tijdens het transport naar Pieterburen). Ook in 1982 werden 4 exemplaren overgebracht, waarvan de eerste 2 al zijn vrijgelaten en de andere binnenkort zullen volgen. Een puik resultaat dus, dank zij de inzet van mevrouw Lenie 't Hart, die hiermee een waardevolle bijdrage levert in de strijd voor het behoud van de erg bedreigde zeehondenpopulatie in de Waddenzee.

In verband hiermee werd op 10 november 1982 door de rechtstreeks betrokkenen van de kustregio en van het Dolfinarium van Brugge, alsmede vertegenwoordigers van het opvangcentrum van Pieterburen, waaronder mevrouw 't Hart, op een bijeenkomst te Knokke de verdere praktische samenwerking op punt gesteld. Het hier bereikte akkoord werd tevens bijgetreden door de Vlaamse Vereniging voor de Bestudering van Zeezoogdieren.

Systematische lijst van de waarnemingen in 1982 :

Cetacea - Walvisachtigen :

Bruinvis (*Phocoena phocoena*):

Eén waarneming : op 26.4.82 spoelde een nog levend vrouwelijk exemplaar van 120 cm. lengte aan te Blankenberge. Het werd eerst overgebracht naar het Dolfinarium te Brugge en van daar naar het voor dergelijke gevallen beter uitgeruste Dolfinarium van Harderwijk (NL). Hier overleed het echter op 28 juni ten gevolge van een vergevorderde infectieziekte, mogelijk als gevolg van stockoliebezoedeling (het dier had oorspronkelijk stockolie op de kop en in de darm).

Op 6.12.82 werd nog een kop van een Bruinvis aangevoerd door een Zeebrugse vissersboot; het betrof de rest van een dood dier dat werd opgevisst bij de Engelse kust.

Ongedetermineerd specimen :

Door L. Boudolf werd te Oostende vanop het staketsel, op 28.11.82. een zeer traag zwemmend zeezoogdier waargenomen waarvan om de 20 seconden de rugvin bovenkwam. Het dier zwam in NO-richting, en werd telkens bij het bovenkomen, gevolgd door een groep kokmeeuwen. (Mededeling Wielewaal Middenkust)

Phocidae - Robben :

Gewone Zeehond (Phoca vitulina):

Het juveniele exemplaar dat al van begin december aanwezig was in de haven van Blankenberge, bleef er overwinteren tot in april (laatste waarneming 17.4.82), waarna het door de grote Paasdrukte verstoord werd. Regelmatig maakte het dier tochtjes langs de kust en dit meer naargelang het voorjaar vorderde (verkenningstochten?). Zo bijvoorbeeld op 7 maart : om 13.30 uur werd het waargenomen door vissers vanuit Blankenberge richting ZW langs de kust zwemmend. Om 15 uur passeerde het de staketsels van Oostende vanwaar het gezien werd door leden van de Wielewaal Middenkust. Zij zagen het nog doorzwemmen tot bijna voor Mariakerke en dan terugkeren. Om 16.15 uur kwam het voorbij Wenduine, nu NO naar Blankenberge zwemmend, waar het om 17.00 uur terug in de haven aanwezig was. In 3 uur tijd legde het dus 50 km af. Het is de eerste keer dat een zeehond zo lang aanwezig bleef aan onze kust en overwinterde; in 1978 bleef een ex.eens drie maand lang aanwezig in de haven van Nieuwpoort (tijdens de zomer), het werd toen echter gevangen en afgemaakt, en tentoongesteld in een viswinkel.

Op 9.1.82 spoelde een juveniel exemplaar in ontbonden toestand aan op het strand te Koksijde (mededeling in Marswin).

Op 31 januari zag F. Kerckhof een zeehondje zwemmen te Oostende. Mogelijk was dit het exemplaar van Blankenberge.

Begin tot half maart '82 : één juveniel werd enkele keren waargenomen in de vaargeul te Nieuwpoort. (J.Jacques, G. Rappé e.a.) Met zekerheid niet het exemplaar van Blankenberge.

In de Wielewaal 49, 314 wordt deze waarneming verkeerd gedateerd op "begin januari".

27.6.82 : één exemplaar op het strand De Panne (mededeling in Strandvlo 2/4).

Op 21.8.82 zwam een jong zeehondje in het kanaal Brugge - Oostende. Het werd opgehaald en verzorgd in het Dolfinarium te Brugge en later overgebracht naar Pieterburen. Het betrof een vrouwtje van 12 kg. , in november 82 werd het vrijgelaten in de Waddenzee.

Van 21 tot 28.8.82 verbleef een juveniele zeehond in de haven te Blankenberge. (J. Van Gompel)

Op 2.9.82 spoelde een jong, verzwakt zeehondje aan te Nieuwpoort. (mannetje, 12 kg.). Het werd overgebracht naar Pieterburen en in november gelost in de Waddenzee. (J. Jacques)

Begin september '82 werd een jong exemplaar zwemmend waargenomen in de vaargeul te Oostende (mededeling in Strandvlo 2/4). Zeer waarschijnlijk hetzelfde exemplaar werd op dezelfde plaats terug gezien op 20.9.82. (B. De Bruyckere).

Op 17 oktober zwam een jong zeehondje voor de kust bij het Zwin. (mededeling Zwin). Mogelijk hetzelfde exemplaar werd rustend aangetroffen op het strand in De Haan op 22.10 maar zwam weg in zee bij benadering (Lapeire). Op 29.10 tenslotte werd het terug gezien op het strand te Knokke, duidelijk ziek en verzwakt (Zwin). Het werd op 30.10 overgebracht naar Pieterburen, het betrof een vrouwtje van 15 kg.

Vanaf 23 december verbleef opnieuw een jong exemplaar in de haven van Blankenberge (J. Van Gompel e.a.).

Op 13.9.82 werd nog een dode zeehond aangevoerd door een Nieuwpoortse vissersboot. Het betrof een jong exemplaar dat in de netten verdronk op 200 mijl van onze kust (mededeling Rijksstation voor Zeevisserij).

Grijze Zeehond (Halichoerus grypus) :

Een jong, gewond exemplaar spoelde aan op het strand te Mariakerke op 27.12.82 (J.Jacques). Het diertje was nauwelijks 50 cm lang, pas 4 weken oud en had nog zijn witte vacht. Het werd dezelfde dag overgebracht naar Pieterburen waar het thans goed opgroeit. Het betreft voor deze soort het zevende geval voor België, ook alle vorige waren jongen, vermoedelijk afkomstig van de Farne eilanden, aan de Engelse oostkust. In tegenstelling met de Gewone Zeehond is de Grijze een rotsbewoner. (In Marswin werd deze waarneming verkeerdelijk gemeld als een gewone zeehond).

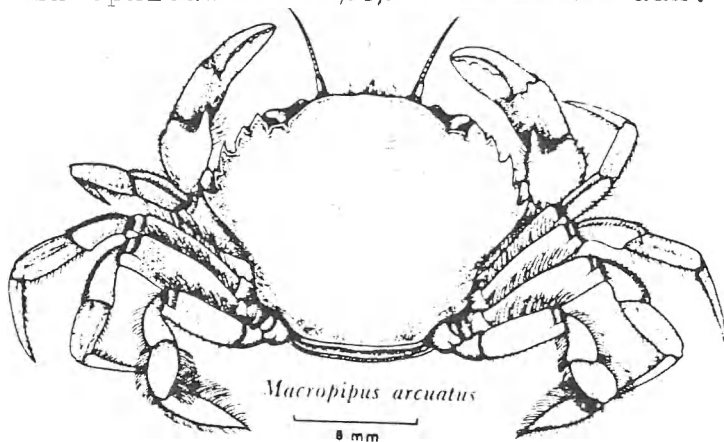
J. de Troozlaan 53
8370 Blankenberge

GOOI NOOIT IETS TE RAP WEG.

E. ENEMAN

Enige tijd geleden, op 26.01.83, vond ik tussen door kustvisseren gevangen Zeevingers *Alcyonidium* sp. enkele juveniele krabbetjes. Op het eerste zicht jonge Strandkrabben *Carcinus maenas*, maar toen ik ze beter bekeek zag ik dat de voorrand van het rugschild gelijkmatig gebogen was en bezet met haartjes. De drie tanden tussen de ogen, karakteristiek voor de Strandkrab, ontbraken. Bij determinatie bleek het om *Macropipus arcuatus* te gaan. De Nederlandse Decapoda-tabel vermeldt deze soort als zeldzaam voor de zuidelijke Noordzee.

Ik vroeg me echter af of deze krab nu werkelijk zo zeldzaam is of dat ze misschien over het hoofd gezien wordt? Daarom vroeg ik aan enkele kustvisseren om een beetje "vuiligheid" of "haar" (propfen van hydroïdpoliepen) mee te brengen. Twee keer kreeg ik "haar" en twee keer trof ik opnieuw *Macropipus arcuatus* aan.

Maar ook twee keer, nl. op 26.01 en 03.03.83 trof ik een andere, eveneens niet zo algemene zwemkrab aan: *Macropipus depurator*. Bij deze zwemkrab, die goed gelijkt op de Gewone Zwemkrab *Macropipus holsatus*, is het rugschild bezet met erg fijne knobbeltjes op korte rijen. De uiteinden

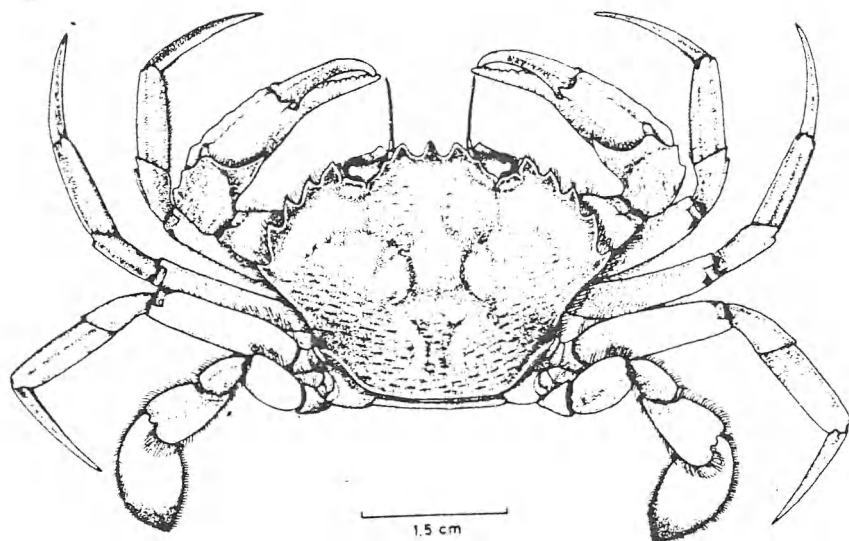
van de zwempoten zijn violetkleurig, goed te zien op verse exemplaren. Wat ik ook opmerkte bij deze zwemkrab was dat ze minder agressief is dan de Gewone Zwemkrab. Deze laatste heeft je bij het uitzoeken nl. direct vast!

En nu ik toch over minder algemene (?) zwemkrabben bezig ben: enkele jaren geleden vond ik nog een andere soort, de Gemarmerde Zwemkrab *Macropipus marmoreus*. De datum heb ik nooit ingeschreven en de krab zelf is on-

ertussen ook verdwenen. Doe dus niet zoals ik maar geef
e waarnemingen door!

Dit artikeltje is maar gemaakt om eens aan te tonen
at er meer te vinden is aan onze kust en op het strand
en men doorgaans denkt. En veel zogenaamde 'minder alge-
ene' soorten worden waarschijnlijk over het hoofd ge-
len. Nochtans, met goede determineertabellen zijn ver-
achte exemplaren door iedereen op naam te brengen.
lijk maar eens aandachtiger uit. En niet vergeten door te
even voor het archief!

St-Janstraat 58
8400 Oostende

Macropipus depurator

NOG EENS DE JONGSTE EENDEMOSSELINVASIE.

G. RAPPÉ

Sinds het stukje in vorig nummer naar aanleiding van enkele eendemosseleinvasies, kwamen nog aanvullende gegevens aan het licht omtrent de laatste invasie. Allereerst een tussen te voegen waarneming : op 30 januari 1983 vond Rika Goethaels 56 exx van de Gewone EendemosseL *Lepas anatifera* op het strand van Halve Maan.

Stellen dat van de laatste invasie niets te merken was in Nederland, bleek wat voorbarig. Informatie heeft een zekere tijd nodig om door te sijpelen. Zo bleken uit het recentste CS-verslag in het Zeepaard (Slager, 1983) de eerste eendemosseLs gevonden te zijn op 28 december '82 en 2 januari '83 te Katwijk-Noordwijk en ook te St-Maartenzee op die laatste datum. In de eerste gevallen ging het om een paar tientallen Ruwe EendemosseLs *Lepas pectinata* (werden de Gewone niet genoteerd of waren ze effectief afwezig?), in het laatste geval om enkele duizenden Gewone *L. anatifera*. Verder zijn er nog meldingen van 7 en half januari van Castricum (med. T. de Groot) en 27 januari van Scheveningen (Slager, 1983). Om welke soorten het ging is niet duidelijk. Ook in het Zeebiologisch Museum te Den Haag werden in de betreffende periode eendemosseLs binnengebracht, alleen de Gewone (med. B. Entrop aan F. Kerckhof).

Vergelijking met de Vlaamse gegevens toont aan dat de eendemosseLs vroeger aanspoelden in Nederland. In een vorige bijdrage (Rappé en Kerckhof, 1983) suggereerden we, ook aan de hand van andere verschijnselen, dat de eendemosseLs via het zuiden de Noordzee hadden bereikt. Hoewel dit niet met zoveel woorden werd beweerd voor de jongste invasie, staat het toch minstens tussen de regels te lezen. In het licht van de situatie in Nederland zou het dus best eens andersom kunnen geweest zijn, langs Schotland om. Er strandde in de betreffende periode ook een ongewoon hoog aantal Papegaaaiduikers *Fratercula arctica* op de zuidelijke Noordzeekust, gedreven door noordoostelijke stormen (hoewel het gros pas aan lager wal geraakte als de eendemosseleinvasie al over het hoogtepunt heen was). Er blijft natuurlijk nog een mogelijkheid open, nl.

at de eendemossels via het zuiden en ongemerkt de Noord-
zee binnendrongen tot ter hoogte van of iets boven Neder-
land en pas daarna op de kust gedreven werden. In dit ver-
band zou ik graag over meer Nederlandse gegevens beschik-
ken, als die er zijn.

Literatuur

appé, G. en F.Kerckhof, 1983. Drie recente eendemossel-
invasies. De Strandvlo, 3(1): 25-32.
lager, G., 1983. C.S.-verslag. Het Zeepaard, 43(3):85-91.

Cootveld 3
9131 Beervelde

De waarnemingen voor deze aflevering kwamen van:
R.Billiau, P.Decoo, P.De Wetter, E.Dumoulin, E.Eneman,
R.Goethaels, P.Govaere, G.Jonckheere, F.Kerckhof, R.
Plaetevoet, G.Rappé, E.Vanloo, J.Van Gompel, R.Van-
walleghem, R.Vannevel, P.Vandepitte, H.Van den Heuvel.

Laat het feit dat zelfs enkele niet-leden waarnemingen doorgeven een stimulans zijn om ook uw vondsten talrijk door te geven. U kunt daarvoor steeds terecht in het Oostends Aquarium of op onderstaande adressen. Laat dus uw waarnemingen niet verloren gaan!

Zoals u kunt zien hebben we de afleveringen uit het archief wat anders opgevat dan vroeger: geen doorlopende tekst meer, maar alleen de gegevens op een rijtje. Misschien niet zo aangenaam om lezen, maar wel overzichtelijker. Zo kunnen meldingen van bepaalde soorten die iemand speciaal interesseren gemakkelijker opgezocht worden. Het ligt wel in de bedoeling om na verloop van tijd, bvb na een jaar een overzichtje te geven van wat er speciaal was en ev. een vergelijking met andere jaren te maken.

Wormen Vermes

Borstelwormen Polychaeta

Aphrodite aculeata Fluwelen Zeemuisc

5/2: 2 ex. dood; 27/3: 10-tal ex. dood, 1 ex. levend;

5/4: 1 ex. levend De Panne.

6/4: massaal, Nieuwpoort

Phyllodoce maculata Gestippelde Dieseltreinworm

Van deze soort werden enkel de grasgroene eipakketjes gemeld.

5/4: algemeen, De Panne

25/4: Mariakerke

Pectinaria koreni Goudkammetje

22/1: algemeen, levend, De Panne

27/3: algemeen, levend en dood, De Panne

3/4: algemeen, levend, Oostende Halve Maan

Chaetopterus variopedatus Perkamentkokerworm

Veel waarnemingen van kokers van deze soort, vooral van De Panne. Op 5/4 daar zelfs massaal.

3/4: 2 kokers, Oostende Halve Maan

Echiurida

Echiurus echiurus Zandworm

25/1: 1 ex. levend, kustvisserij

Stekelhuidigen Echinodermata

Ophiotrix fragilis Brokkelster

17/1: 1 ex. levend in eikapsel wulk, Oostende, Klein Strand.

27/3: algemeen, dood, De Panne

Ophiura texturata Gewone Slangster

11/11/82: 1 ex. levend, 22/1: algemeen levend,

5/2: massaal dood, 5/4: 4 ex. dood, 27/3: algemeen dood en levend - De Panne

3/4: 10-tal levend, Oostende Halve Maan

6/4: massaal, Nieuwpoort

11/4: algemeen, dood, Koksijde-Oostduinkerke

Asterias rubens Gewone Zeester

Regelmatig vondsten, zowel gevist, op golfbrekers als uit de vloedlijn en over gans de kust.

Psammechinus miliaris Gewone Zeeappel of Kleine Zee-
egel

Regelmatig meldingen.

4/12/82: 10 ex., 22/1: 1 ex., 23/1: 4 ex., 5/2:

massaal, 12/2: 2 ex., 5/4: 3 ex., telkens te De Panne en levend. Op 27/3 nog algemeen te De Panne.

3/4: 2 ex. levend, Oostende Halve Maan

6/4: massaal, Nieuwpoort

13/4: enkele skeletten, Oostende Halve Maan

Echinocardium cordatum Zeeklit

Opmerkelijk veel waarnemingen van deze soort. vooral in februari van dit jaar beleefde de Zeeklit slechte tijden. Langs de gehele kust werden toen volwassen individuen aangespoeld gevonden. Misschien een natuurlijk afsterven van een rijke populatie die zich zo'n twee jaar voordien na een gunstige zaadval kon vestigen.

4/2: meer dan 20 ex., Blankenberge-Zeebrugge

5/2: algemeen, dood, De Panne

5/2: enkele verse ex., Oostende Thermen

8/2: 58 vrij verse ex., Klemskerke-Oostende

12/2: 206 dode, De Panne

25/2: 10-tal, Oostende-Klemskerke

3/3: massaal, Bredene

27/3: algemeen, De Panne, evenals op 5/4.

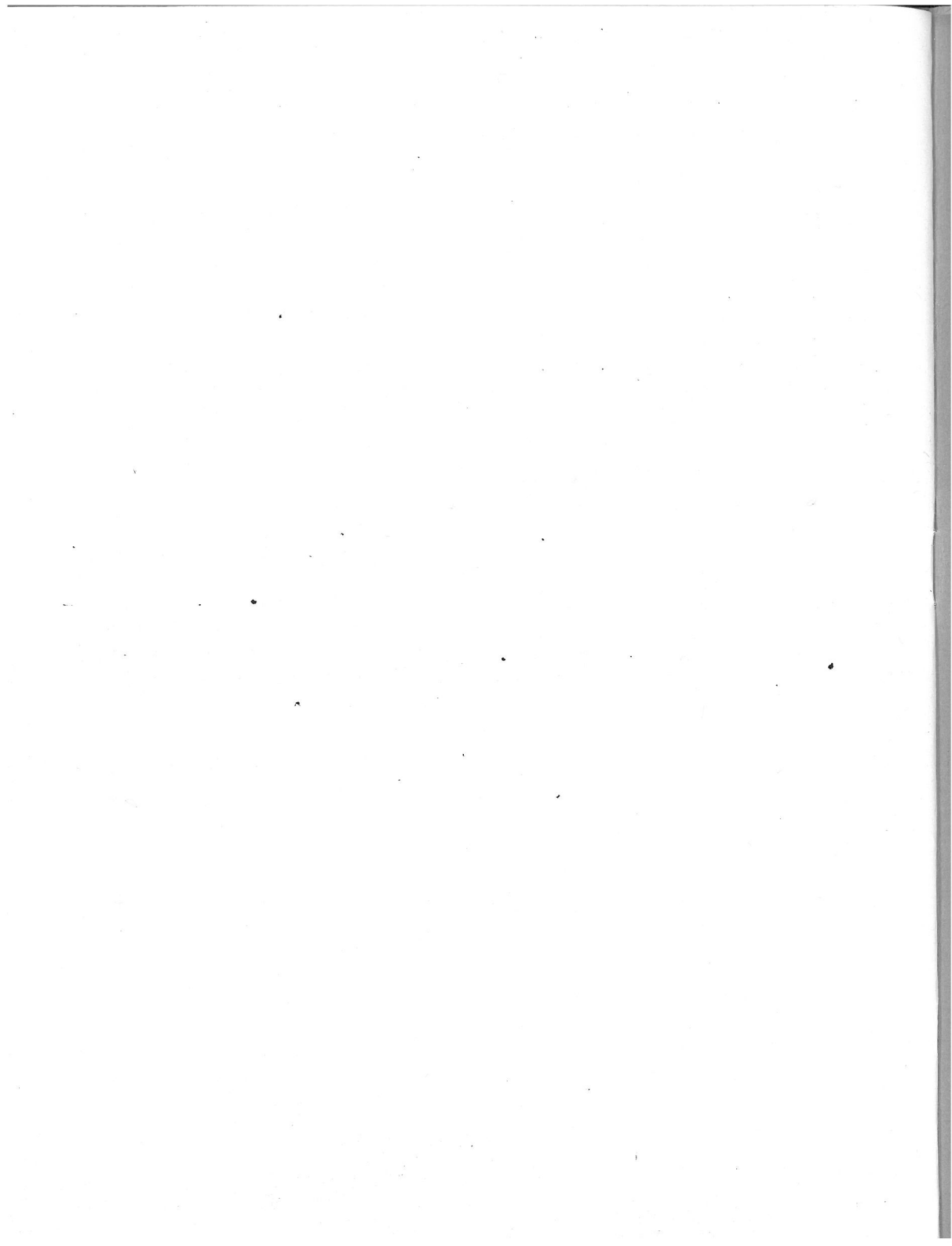
11/4: algemeen, Oostduinkerke-De Panne.

Valt nog te vermelden bij deze soort dat de aantallen heel sterk afnemen naarmate ze langer op het strand liggen. Zelfs na één dag zijn de meeste exemplaren reeds kapot door meeuwen en golfslag.

De groepen Weekdieren *Mollusca*, Kreeftachtigen *Crustacea* en Vissen *Pisces* worden opgenomen in het volgende nummer.

St-Catharinaplein 4
8400 Oostende

St-Janstraat 58
8400 Oostende

BOEKHANDEL

UNIVERS SOUS-MARIN

Koninklijke Baan, 90 - 8460 Koksijde

☎ (058) 51.28.21

Stanley Spain

R A J A C

Van alle inwoners van de oceaan zijn de walvissen wel de meest elegante en vorstelijke.

Dit is het verhaal van Raja een jonge vinwalvis. Hij is vier jaar, als zijn vader, moeder en zusters op beestachtige wijze door de jagers worden vermoord.

De allerlaatste woorden van zijn vader waren :

"Vind Yatoo" en Rajacs grote verlangen om deze woorden te begrijpen doen hem besluiten een lange en gevaarlijke reis te ondernemen, ver van huis en zijn vertrouwde omgeving.

Door gevaarlijke wateren en vreemde, onbekende diepten trekt Rajac door de zeven wereldzeeën, op zoek naar het antwoord op de eeuwige vraag of er ooit vrede zal kunnen zijn tussen de mens en z'n medeschepselen.

Yatoo is de oudste, wijsste, meest eenzame en ongrijpbare van alle grote walvissen.

Hij alleen kan de eeuwige vragen van de walvissen beantwoorden, omtrent de sleutel tot hun en onze overleving !

15 X 23 cm. - 143 blz. - illustraties Eric Maché - 380 Fr.

Ook talrijke algemene en gespecialiseerde determinatiewerken in frans, engels en Duits i.v.m. strandorganismen. Daarnaast boeken over water-en onderwateractiviteiten.

10 % korting voor de leden.

